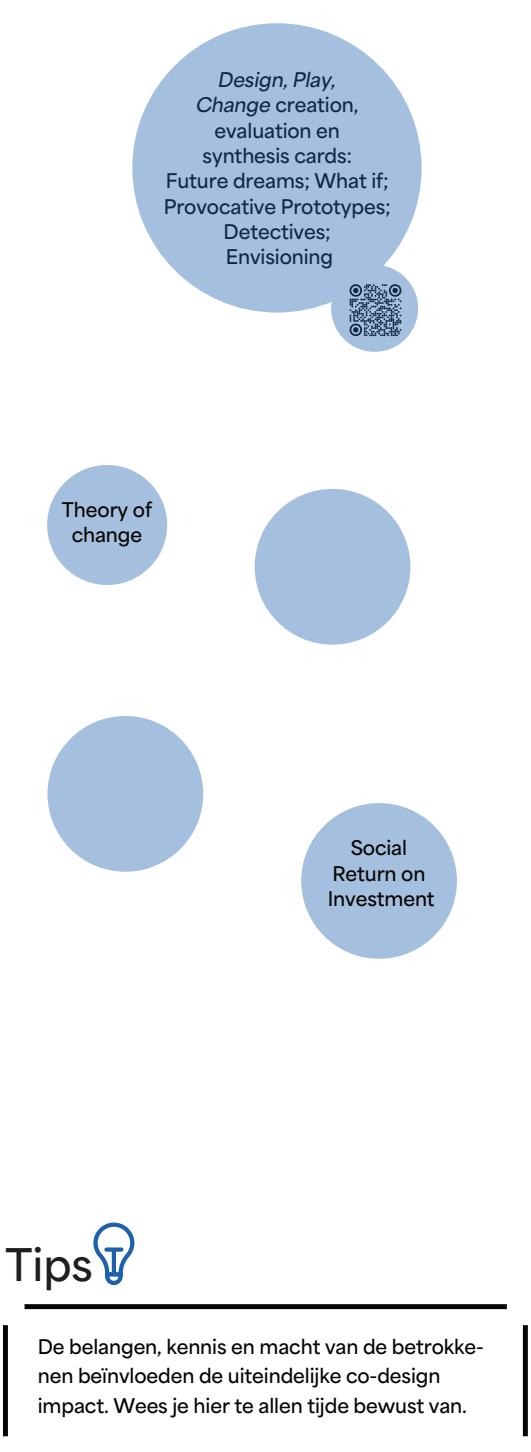

Co-Design
Impact

Tools

De positieve impact van een co-design proces is zowel een gevolg van concrete resultaten als van het proces. Het gaat om de betekenis voor en de impact op de betrokken mensen en het ecosysteem om hen heen.

Dit kan al bij de startsessie ontstaan. Hierbij kun je denken aan een andere mindset, begrip en empathie voor elkaar, gedragsverandering, een cultuurverandering en/of een toekomstperspectief.

Co-Design
Betrokkenen

De betrokkenen zijn alle mensen en groepen die onderdeel zijn van of beïnvloed worden door het maatschappelijke vraagstuk. Zij kunnen uit allerlei verschillende levenssferen, disciplines, domeinen en Communities of Practice komen. Denk aan burgers, vrijwilligers, ambtenaren, ondernemers, natuur en dieren. Geef ze een plek in het co-design proces.

Hun belangen (overeenkomsten en verschillen), kennis (ervaring en expertise), en macht (autoriteit, rollen, invloed) zijn belangrijk in een co-design proces. Met andere woorden: je wilt ontdekken en uitvinden wat een ieder kan bijdragen en wat er belangrijk is voor eenieder.

In co-design processen wil je graag dat iedereen een gelijkwaardige inbreng kan en mag hebben; dat ieders stem gehoord en meegenomen wordt. Maar er zijn altijd verschillen in belang, kennisniveau, rol, sociale en organisatie achtergrond, etc.

In de matrix op deze kaart, representeren de rijen de relevante sub-beslissingen en de kolommen de individuele personen en collectieven. Je kan hier denken aan verschillen in levenssferen, of de lagen van teams-organisaties-coalities of straten-wijken-steden-landen.

Wie heeft welke belangen en waarom? Belangen kunnen sterk verschillen en zijn niet altijd zichtbaar of eenduidig. Bovendien kunnen verschillende niet uitgesproken belangen het proces complex maken en frustreren: hoe neem je alle belangen vanaf start mee? Daarnaast kunnen verschillende belangen je rol in het proces beïnvloeden. En dan zijn er nog persoonlijke motivaties en zorgen. Begrip en empathie voor elkaars percepties en ervaringen speelt hierbij ook een belangrijke rol. Wissel ze open, eerlijk en respectvol uit.

Tips: Problemen in samenwerkingen ontstaan vaak door spanningen tussen verschillende betrokkenen, bijvoorbeeld door ongelijke machtsverhoudingen, of doordat er allerlei dingen gebeuren en ontstaan die van tevoren niet voorzien, doorgesproken of doordacht zijn. Het Canvas kan deze zaken en relaties vooraf inzichtelijk maken en de betrokken partijen een gezamenlijke taal bieden om op het proces te reflecteren.

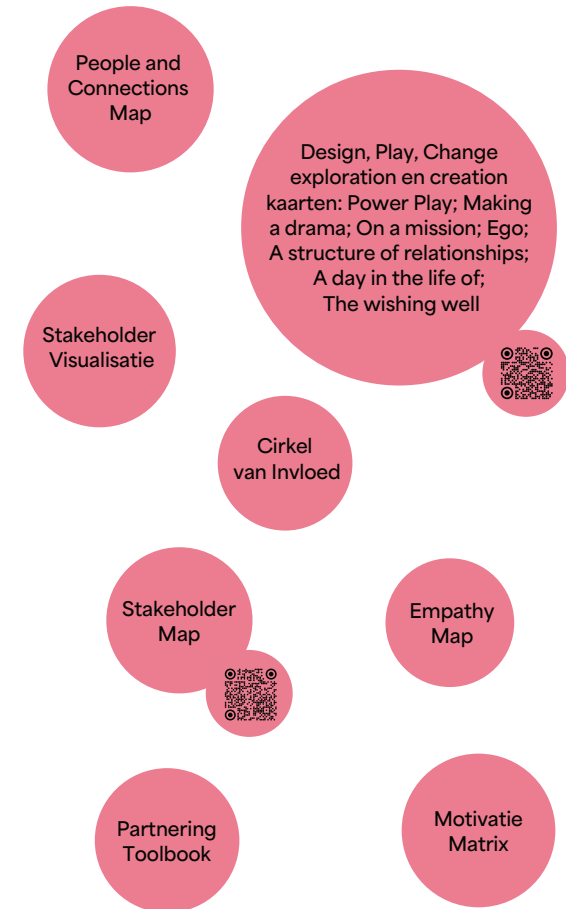
WIE

Knowledge: Wie van de betrokkenen heeft welke relevante kennis? Hierbij kun je zowel denken aan expertise op het gebied van hoe je een co-design proces opzet en hoe je een ontwerp of interventie creëert, als aan kennis en ervaringsdeskundigheid in, en over de praktijk, en het vraagstuk.

Macht: Wie van de betrokkenen heeft welke macht, kracht, invloed en/of rol? Vaak zijn machtsverhoudingen ongelijk verdeeld in samenwerkingsprocessen, terwijl dit niet altijd expliciet benoemd en ervaren wordt. Als bestaande machtsverhoudingen en bijbehorende belangen niet worden meegenomen of expliciet worden uitgesproken, dan kan dit leiden tot frustratie bij partijen. Om respectvol en gelijkwaardig met elkaar te kunnen optrekken, is het inzichtelijk maken en uitspreken van deze verschillen en de aanwezige ruimte om macht wel of niet te delen cruciaal.

Wie missen we?: Afhankelijk van de context, de manier van uitnodigen, de urgentie, etc. kan het zijn dat -zeker bij de eerste sessie- niet iedereen aan tafel zit die een belang heeft bij het co-design proces of initiatief. Ook kan het zijn dat je andere kennis en/of bevoegdheden via mensen of partijen nodig hebt om bepaalde resultaten of impact te bereiken in het systeem.

Tools

Co-Design
Context

De initiatiefnemer(s) of facilitator(en) van de co-design sessie leggen uit waarom een bepaald maatschappelijk vraagstuk om verandering vraagt. De vraag aan de andere aanwezigen is of ze de problematische situatie die ze delen herkennen.

Betreft het vraagstuk een heel ecosysteem (denk aan de straat, de wijk, de gemeente of zelfs het hele land), specifieke groepen (teams, organisaties, collectieven, netwerken) of individuen en de aanwezigen zelf? Is het vraagstuk gerelateerd aan één of meerdere andere initiatieven of projecten?

Tools

Tips

Bij het bespreken van het maatschappelijke vraagstuk en het ecosysteem rond de problematische situatie komen vaak ook al belangen van de verschillende betrokkenen en gewenste impact en concrete resultaten ter sprake. Zorg dat alles wat gezegd wordt een plekje op het Canvas krijgt, op die specifieke kaarten.

Co-Design
Veranderdoel

Welk veranderdoel streven de betrokkenen na ten aanzien van deze specifieke problematische context; vanuit zichzelf, vanuit hun team, vanuit de organisatie, vanuit het netwerk en/of vanuit de rol die ze vertegenwoordigen?

Het concretiseren van een gemeenschappelijk veranderdoel helpt bij het bepalen van de gewenste resultaten en impact én ook bij het bepalen wie er nog meer betrokken zouden moeten worden om de co-design focus helder te krijgen.

Tools

Tips

Het initiële veranderdoel is de eerste kans die de initiatiefnemers en de betrokkenen samen zien om een huidige prangende situatie om te buigen naar een gewenste toekomstige situatie. In de co-design sessies zal dit co-design veranderdoel steeds scherper worden resulterend in een duidelijke co-design focus.

Co-Design
Resultaten

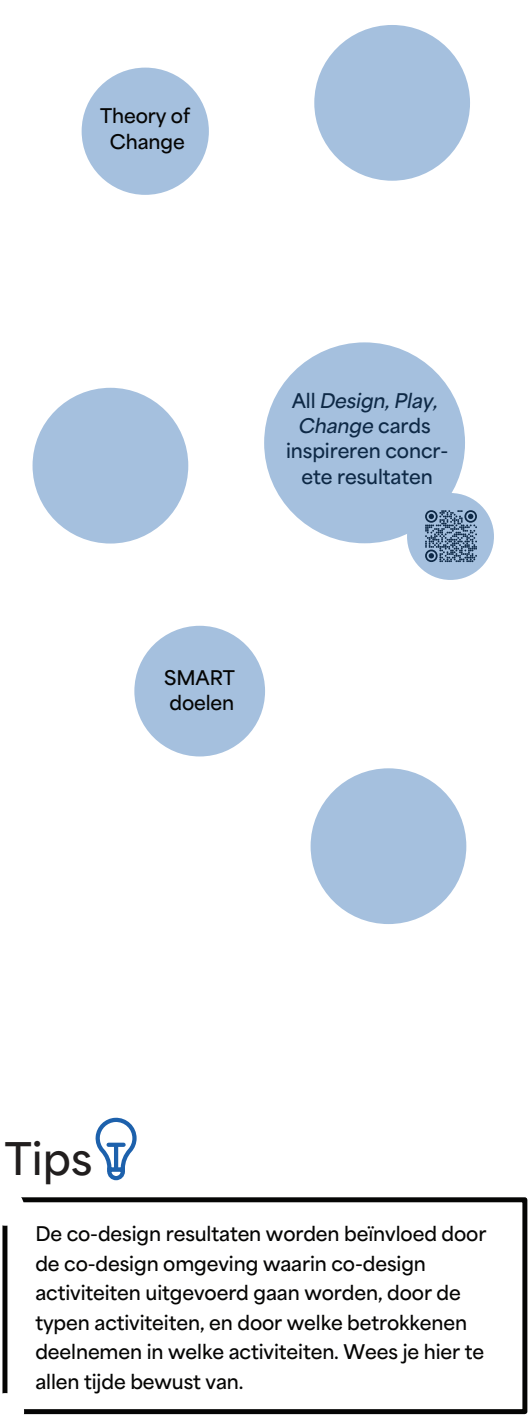
Tools

Het benoemen van concrete gewenste resultaten is belangrijk om te zien wat iedere betrokkene van deze samenwerking verwacht en om deze verwachtingen gezamenlijk af te stemmen.

Niet alleen de intrinsieke motivatie van betrokkenen is gebaat bij het gezamenlijk definiëren van de gewenste resultaten op korte termijn en de betekenis daarvan voor mensen op langere termijn (zie ook de impact-kaart). Het is ook belangrijk om later het succes van een co-design proces te kunnen beoordelen.

Door de gewenste resultaten voorafgaande aan een co-design proces te formuleren, kun je beter bepalen welke inzichten, ideeën en middelen nodig zijn en wie wat kan doen.

Een resultaat kan een plan, een ideeërting, een werkproces, een ervaring, een product of dienst zijn, etc.

Co-Design
Activiteiten

Tools

Welke soort co-design activiteiten gekozen en/of ontwikkeld worden, in welke volgorde en hoe ze uitgevoerd gaan worden is afhankelijk van de co-design focus, de context en de deelnemende betrokkenen.

Het gaat in elk geval om een iteratief co-design proces van divergeren en convergeren leidend tot eerste ideeën, concepten, prototypen, testen en een eindconclusie.

Een co-design proces vereist meerdere sessies en activiteiten en er zal aan een evaluatie en test bij de achterban van betrokkenen moeten worden gedacht.

Belangrijk is ook om eerst met de meest aansprekende en meest relevante 'Hoe kunnen we ... om ... te bereiken'-vraag te starten, die eerder gedefinieerd is bij de co-design focus kaart. Dit kan de start zijn van een klein co-design project in een sub-team welke onderdeel is van een groter portfolio aan projecten.

Selecteer of ontwikkel vervolgens aan de hand van die vraag relevante methoden en materialen om zo tot eerste kansen en ideeën voor resultaten te komen die een aandeel hebben in de uiteindelijke impact.

Tips

Bedenk bij het selecteren en/of ontwikkelen van het co-design proces welke methoden en materialen jullie in welke volgorde willen en kunnen inzetten om de 'Hoe kunnen we ... om ... te bereiken'-vraag of vragen creatief te beantwoorden. Een (social) co-designer kan hier ook bij helpen.

Co-Design
Omgeving

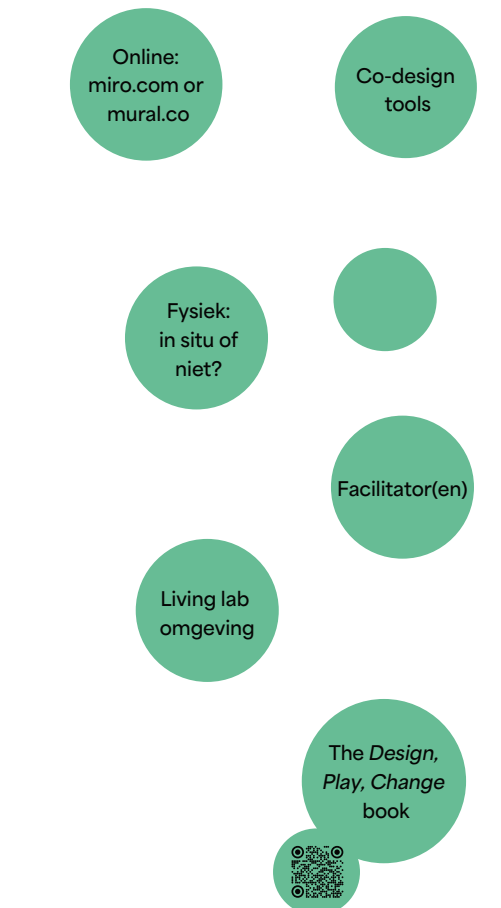
Tools

De leeromgevingen waarin de co-design activiteiten uitgevoerd gaan worden kunnen bewust situationeel (in de context) gekozen worden of niet (meer neutraal). Dit is afhankelijk van de co-design focus, de context en de deelnemende betrokkenen.

Denk hierbij ook aan wie de activiteiten begeleiden gaat, wie je hoe gaat uitnodigen, of er parallel in subgroepen of plenair samengewerkt gaat worden, op een voor betrokkenen toegankelijke plek, of het online of offline plaatsvindt, op welke tijdstippen de activiteiten plaatsvinden, hoe lang het gaat duren en of er versnaperingen en koffie en thee nodig zijn etc.

Denk bij middelen en mensen aan zowel budget voor facilitatoren als aan uren voor deelnemende betrokkenen, aan kennis, expertise en ervaring, en aan designmaterialen.

De co-design focus en de diversiteit (in belang, kennis en macht) van de betrokkenen beïnvloeden de co-design omgeving en activiteiten.

Tips

Een (social) co-designer kan een goede ontwikkelaar en facilitator zijn van het co-design proces. Denk ook aan inclusiviteit: de keuze voor een fysieke ruimte of een online omgeving heeft consequenties voor de toegankelijkheid. Sluiten jullie niemand uit?

Co-Design
Focus

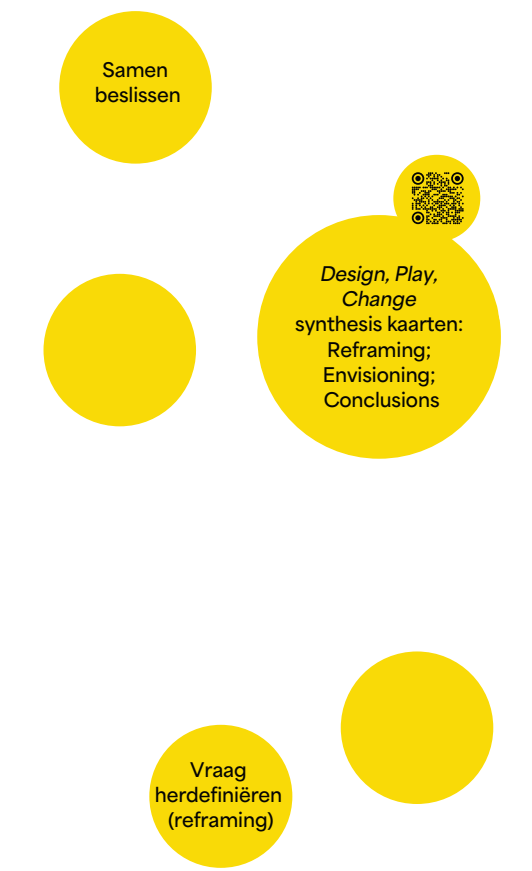
Tools

Wanneer is besproken wat het initiële co-design veranderdoel, de concrete resultaten en impact zijn en wie er op welke manier waarom en wanneer meedoet, is het tijd om te kijken naar de co-design focus om zo het co-design proces handen en voeten te geven.

In feite definieer je hier de vraag of sub-vragen die je met elkaar wil gaan verkenen in het co-design proces dat gaat volgen: de vragen waarvoor je ontwerpkanen wilt zoeken en vinden die tot uiteindelijke concrete sub-resultaten en gewenste impact gaan leiden.

Wanneer de betrokkenen een grotere verscheidenheid aan kennis (expertise en ervaring) inbrengen dan de initiatoren hadden verwacht aan de start van het proces, zal de co-design focus zich meer onderscheiden van het initiële co-design veranderdoel.

De co-design focus hangt mede af van de concrete resultaten en impact die je met elkaar beoogt en afspreekt.

Tips

Een goede 'Hoe kunnen we... zodanig dat we ... bereiken'-vraag geeft focus door niet te vertrekken vanuit een probleem, maar door te zoeken naar nieuwe mogelijkheden en kansen binnen de geschetste context en de aspiraties van de betrokken mensen en groepen.

WAT

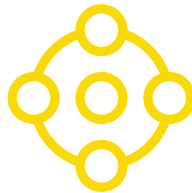
HOE

WAAROM

Co-Design
Context

De context van een maatschappelijk vraagstuk geeft inzicht in de complexiteit van het (eco)systeem rondom de huidige problematische situatie: de omgeving, de betrokkenen (inclusief de natuur), de hoogtespunten en frustraties, de conflicten en dilemma's, en de kansen op verandering.

- Waarom is deze co-design sessie opgezet? Welke problematische situatie is aan de orde?
- Is er een specifieke aanleiding om samen met het maatschappelijke vraagstuk aan de slag te gaan?
- Herkent iedereen deze problematische situatie? Waarom wel/niet?

Co-Design
Veranderdoel

Het initiële veranderdoel heeft betrekking op het voorliggende prangende maatschappelijke vraagstuk en gaat in op de 'waarom' vragen.

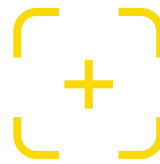
- Waarom starten jullie deze multi-stakeholder samenwerking en het co-design proces?
- Wat is de urgentie?
- Wat zouden jullie aan de huidige problematische situatie willen veranderen en waarom?

Co-Design
Focus

De co-design focus geeft de samenwerking nog meer richting door het gezamenlijke veranderdoel in een bepaalde problematische situatie te vertalen naar concrete sub-vragen voor sub-teams van betrokkenen.

- Waar moeten jullie je nu echt op richten om concrete resultaten te bereiken die bijdragen aan de gewenste impact?
- Welke verschillende sub-vragen zijn nodig om de te ontwikkelen activiteiten op te focussen? 'Hoe kunnen we... zodanig dat we... bereiken?'
- Hoe beslissen we samen over wie wat gaat doen om de concrete resultaten en gewenste impact te bereiken?

WAAROM

Co-Design
Betrokkenen

WIE

WIE

Belangen

- Wat is jouw persoonlijk belang in dit co-design proces en waarom?
- Wat is jouw professionele belang in dit co-design proces en waarom?
- Waarom vind jij het belangrijk dat er iets gaat veranderen aan de problematische situatie?

Kennis

- Wat is jouw relevante kennis, expertise en ervaring in dit vraagstuk?
- Welke soort kennis kan en wil jij inbrengen?
- Welke expertise en ervaring mis jij om resultaten en impact te bereiken?

Macht

- Wat kan jouw macht, kracht, invloed en rol zijn binnen dit co-design proces?
- Waarover kun jij beslissen en wat kun jij beïnvloeden vanuit jouw rol?
- Wie kan beslissingen nemen die nodig zijn om gewenste resultaten en impact te bereiken?

Betrokkenen zijn alle mensen en groepen die onderdeel zijn van en beïnvloed worden door het maatschappelijke vraagstuk. Denk hierbij aan inwoners, burgers, overheden, ondernemers, kennisinstellingen, (non-)profit organisaties, natuur en dieren.

Wie missen we?

- Missen jullie nog groepen en/of mensen die zouden kunnen helpen met kennis, expertise, ervaringsdeskundigheid, macht en/of invloed om dit vraagstuk aan te gaan en verandering te realiseren?
- Missen jullie nog andere groepen en/of mensen uit het (eco)systeem van het vraagstuk die belang hebben bij dit co-design proces?

Co-Design
Impact

Positieve impact gaat over wat een initiatief of co-design proces betekent voor en welke lange termijn effecten het heeft op de betrokken mensen en hun omgeving.

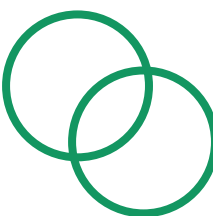
- Wat zou de betekenis en impact van het co-design proces op jullie en andere betrokkenen moeten zijn?
- Hoe en wat voor maatschappelijke (sociale/culturele/ecologische/economische) waarde levert het initiatief en co-design proces op voor wie?

Co-Design
Omgeving

Het bewust opzetten van een prettige, veilige en passende leeromgeving waarin co-design activiteiten samen uitgevoerd kunnen worden draagt bij aan een inclusief en participatief co-design proces.

- Welke leeromgevingen voor samenwerken dienen er gecreëerd of gekozen te worden?
- Welke ruimte, mensen en middelen zijn er voor het creëren van die omgevingen nodig?
- Wie neemt waarin het voortouw?

Co-Design
Activiteiten

Als eerste, zijn de co-design activiteiten gericht op het stap voor stap begrijpen van de huidige problematische situatie en de ervaringen van de betrokken mensen daarin. Ten tweede, worden de belangen (of intrinsieke motivatie) van betrokkenen ingezet om tot nieuwe ideeërtingen te komen. En als laatste zijn de activiteiten gericht op het veranderen van de problematische situatie om tot concrete resultaten te komen die samen leiden tot impact.

- Welk co-design proces met bijbehorende activiteiten gaan of moeten jullie ontwikkelen, opzetten en uitvoeren met elkaar (hoe lang, in welke volgorde, parallel of serieel)?
- Welke middelen en mensen zijn daarvoor nodig?
- Wanneer nemen jullie welke beslissing of komen jullie tot een conclusie?

HOE

Co-Design
Resultaten

Het benoemen van de gewenste resultaten op de korte- en middellange termijn helpt de betrokkenen om concreet te worden over de uitkomsten van het co-design traject dat ze samen ingaan. Dit draagt ook bij aan de intrinsieke motivatie van betrokkenen.

- Welke concrete resultaten verwachten jullie van het co-design proces, en voor wie?
- Bedenk dit voor zowel de korte als de middellange termijn.

WAT